

MENAXHIMI DETEKTIV I SITUATAVE KRIMINALE
DETECTIVE MANAGEMENT OF CRIMINAL SITUATIONS

Dashmir Nasufi

341.242.24(4-672EY)(091)

Abstract

Detective management is an expression basically used in the science of criminal law and other similar sciences that in the aspect of ethics signifies the administration and leading the cases with a special professional and investigative devotion. Appliance of the detective acts is very flexible that differs from the limit of other managers, where the principal of detective management can affect as a prevention of undesired situations and affects in the work improvement of one organization and eliminates possible practical risks that can appear during the development of activities of one organization.

The subject of detective management as a specific subject with international unified character cannot be judged by its performance, but from the results that reach the dependents of the organization. Due to this argument the waste majorities of scientists accept the fact that reaching the result can be done through people with detective abilities and using in practice these abilities.

Detective activities in countries members of UE, is accepted in serious manner as a profession that reflects in comparative review of the legislation that deals with the EU industry of private security, which is been brought as a final report but ratified in the European Conference for Private Security held Brussels on December 12 and 13, 2001. The report shows the efforts for the law regulative harmonization of the detective activities in member countries of the UE.

For the first time Detective activities in R. of Macedonia are adjusted in 1999 with the law for Detective Activities. According to the available data until the beginning of the year 2009 in R. of

Macedonia there was no detective company registered, which unfortunately is an argument of failure.

Detective management introduces the summary of operative-technical measures and means taken by the detectives with the purpose of detecting and proving (facts and arguments) the committed criminal act. Each committed criminal act has its specifics, for what we cannot talk for taking the unified measures and activities by the detective, for detecting the criminal acts. A common thing of the criminal acts is only the description in the Criminal Code. Only the committed criminal act presents activities taken against the law by the perpetrator of the criminal act, respectively each perpetrator has its modus operandi of committing the act.

Keywords: detective, criminal act, the Penal Code, detective management etc.

1. HYRJE

Menaxhimi detektiv është term që përdoret në shkencat penalo-juridike dhe shkenca të tjera të ngjashme që në aspektin etik simbolizon administrimin dhe udhëheqjen e çështjeve me një përkushtim të veçantë profesional dhe hulumtues.

Menaxheri detektiv përveç se duhet të jetë talent praktik në intuitën e gjërave që do të ndodhin por edhe duhet të ketë aftësi për të hetuar paraprakisht dhe për të administruar brenda dhe jashtë një organizate.

Me fjalë të tjera menaxhimi detektiv është menaxhim me karakteristika të veçanta në parapërgatitjen e çështjeve dhe objektivave të veçanta për të realizuar një çështje me administrim të përgjithshëm menaxhimi.

Vlen të theksohet se të gjithë menaxherët në një organizatë kryejnë funksione të njëjta bazë por **menaxherët detektiv kanë role të veçanta në jetësimin e çështjeve dhe aktiviteteve paraprake, që ndryshon në varësi të pozitës.**

Aplikueshmëria e veprimeve detektive është fleksibile që dallon nga kufiri i menaxherëve të tjerë, ku parimi i menaxhimit detektiv mund të ndikojë si prevencion i situatave të papëlqyeshme

dhe ndikon në përmirësimin e punës së një organizate dhe eliminon rreziqet e mundshme praktike që mund të paraqiten gjatë zhvillimit të veprimtarisë së një organizate.

Lënda e menaxhimit detektiv si lëndë specifike me karakter të unjësuar ndërkombëtar gjykohet jo nga performancat, por nga rezultati që arrijnë vartësit e një organizatë. Kjo ka bërë që shumë studiues të pranojnë që arritja e rezultateve bëhet nëpërmjet njerëzve me aftësi detektive dhe vënien në praktikë të këtyre aftësive.

Paraqitjen e veprimtarisë detektive e gjejmë që para dy shekujsh. Si bazë e veprimtarisë detektive na paraqiten SHBA, por në Evropë paraqitet më vonë në shtetet kapitaliste siç janë: Anglia, Franca dhe Holanda.

Zhvillimi i shoqërisë kapitaliste në fillimet e saja bazohej në të drejtën e pronësisë dhe me vetë atë edhe me mbrojtjen e të mirave të tyre si dhe sigurinë e kapitalistëve. Për ta realizuar të drejtën e tyre, kapitalistët përveç shfrytëzimit të shërbimeve lidhur me mbrojtjen e sigurisë së tyre dhe sigurisë së të mirave materiale, të cilat shërbime në raport me kushtetutat e shteteve të tyre i merrnin nga policia si organ shtetëror, shfrytëzonin edhe shërbime detektive nga individë dhe kompani të cilat ishin në pronësi private. Nga kjo mund të vijmë në konkludim se bëhet fjalë për dy lloje të veçanta të sigurisë .Njëra që e siguron shteti nëpërmjet policisë si organ shtetëror dhe lloji i dytë i sigurisë që e siguronin detektivët privatë dhe kompanitë që ofrojnë shërbime detektive. Edhe pse flasim për dy lloje të sigurisë vlen të theksojmë që të dy llojet e sigurisë edhe pse jepen nga ana e organit shtetëror dhe personave dhe kompanive private, megjithatë në punën e tyre ata ndihmohen ndërmjet veti.

Megjithatë që atëherë deri sot nëse bëjmë analizë të vendimeve ligjore ekzistuese në fushën e sigurisë vijmë në përfundim se ai bashkëpunim është i njëanshëm nga veprimtaria private detektive kah veprimtaria e organeve shtetërore përkatëse, d.m.th policia.

Ajo gjithmonë paraqitet në rol te veçantë shikuar nga më shumë aspekte:

-E para - lejen për punë për detektivin privat e jep organi shtetëror përgjegjës gjegjësisht policia,

-E dyta - kontrollin dhe mbikëqyrjen ndaj detektivit privat e kryen policia,

-E treta - detektivi mund të quhet ex officio është i detyruar që nëse gjatë punës së tij vjen në dijeni për një vepër të kryer për të duhet ta lajmëroj policinë,

-E katërta-puna e policisë financohet nga ana e shtetit gjegjësisht buxhetit,ndërsa puna e detektivit privat financohet nga ana e kërkuesit të shërbimit,

-E pesta- shikuar nga aspekti ligjor policia ka autoritet më të gjerë gjatë kryerjes së veprimtarisë së saj (duke filluar nga mënyra e mbledhjes së informacioneve deri te përdorimi i mjeteve të forcës si dhe përdorimi i mjeteve për ndjekje të komunikimeve elektronike), të cilat nuk janë të disponueshme për detektivin privat.

Megjithatë nëse sigurinë e pronës dhe njerëzve i vëzhgojmë në aspektin e të drejtave themelore të njeriut,të dy llojet e sigurisë për realizimin e qëllimit përfundimtar duhet që të bashkëpunojnë sa më afër njëri me tjetrin. Për fat të keq personat zyrtar i nënçmojnë veprimtaritë private detektive.

Fjala detektiv rrjedh nga fjala latine detegere qe d.m.th zbulim,të zbulohet diçka. Për herë të parë këtë term e gjejmë në formë të shkruar në romanin “Shtëpia e ftohtë“ e shkrimtarit Charls Dickens në te cilën vepër roli kryesor inspekrori Beket paraqitet si oficer detektiv.

Në kohët e sotme veprimtaria detektive në shtetet e Evropës në veçanti në shtetet e UE –së intenzitetin e saj e arrin në dekadat e fundit.

Në këtë mënyrë të zhvillimit në veprimtarinë detektive ndikojnë më shumë faktorë, para së gjithash zhvillimi i sektorit privat të sigurisë, i cili është i kushtëzuar dhe përcaktuar nga vëllimi, kualiteti dhe dinamika e ndryshimeve të pasurive private si formë dominante dhe e shenjtë.

Veprimtaria detektive në vendet anëtare të UE-së është pranuar në mënyrë serioze si profesion që është reflektuar në shqyrtimin krahasues të legjislativës e cila e rregullon industrinë e sigurisë private në UE, gjë e cila është sjellur edhe si raport përfundimtar por është miratuar edhe në konferencën evropiane për siguri private që u mbajt në 12 dhe 13 dhjetor të vitit 2001 në Bruksel. Ky raport tregon për përpjekjet për harmonizim të rregullativës juridike të veprimtarisë detektive në vendet anëtare të UE-së.

Të gjitha 27 shtetet anëtare të UE-së veprimtarinë detektive e rregullojnë me anë të legjislacioneve të tyre kombëtare, dhe kështu përballen me ndryshime serioze.

Edhe RM si shtet pretendues për anëtare me të drejta të plota e UE-së do të duhet që t'a autorizojë legjislacionin e vet, i cili e rregullon veprimtarinë detektive.

Sfidat që qëndrojnë para UE-së lidhur me rregullimin juridik-unifikimin e veprimtarisë detektive para se gjithash lëvizin në drejtim të:

- Kushtet e themelimit të firmave për siguri private,
- Kufizimin e kompanive private të sigurisë, sa i takon pronarëve dhe ekipit menaxhues,
- Parakushtet që duhet ti plotësojnë kompanitë private në lidhje me lejen për kryerje të kësaj veprimtarie,
- Parakushte dhe edukim të detektivëve të ardhshëm,
- Legjislativa që e rregullon përdorimin e armëve të zjarrit,
- Dispozitat në lidhje me përdorimin e qenve zyrtarë dhe
- Dispozitat që i takojnë kryerjes së kontrollit dhe sanksioneve në industrinë e sigurisë private.

Veprimtaria detektive për herë të parë në RM është rregulluar në vitin 1999 me ligjin për veprimtari detektive. Sipas të dhënave të disponueshme deri në fillim të vitit 2009 në RM nuk ishte regjistruar asnjë kompani detektive që për fat të keq është një fakt humbës. Përgjigjen lidhur me regjistrimin e kompanive private detektive duhet ta kërkojmë në rregullativën ligjore e cila është shumë e paqartë sepse nuk i lë hapësirë detektivit për punim kualitativ dhe profesional, gjegjësisht kemi një ngatërresë të paqartë të ingerencave ndërmjet sektorit privat dhe atij shtetëror të sigurisë, në vendimet ligjore nuk është caktuar në mënyrë të prerë (decide) çfarë është e lejuar dhe çfarë jo për detektivin gjatë mbledhjes së informative dhe të dhënave e cila gjithsesi përfaqëson një pengesë serioze për kryerjen me sukses të veprimtarisë detektive.

2. ZHVILLIMI I MENAXHIMIT DETEKTIV

Në kohët e sotshme në shtetet evropiane veprimtaria detektive duket si pjesë e një industrie me përfitime të mëdha, të cilën sa më shpejtë të jetë e mundur duhet ta rregullojë gjegjësisht ta sistemojë rregullativa që e përfshin këtë sferë. Vetëm në këtë mënyrë mund të ndiqen ndryshimet globale në jetën shoqërore dhe normalisht si pjesë më e shprehur e jetës shoqërore është siguria e jetës dhe e pasurisë. Kur flasim për sigurinë e njerëzve dhe pasurisë nuk mundemi të mos e theksojmë që menaxhimi detektiv e plotëson sigurinë e njerëzve dhe pasurisë të cilën qytetarët e marrin nga organet shtetërore përgjegjës për sigurinë e tyre.

Rritja e kriminalitetit e cila sjell deri në pasigurinë e njerëzve në njërin anë dhe shkallë e ulët e efikasitetit të policisë nga ana tjetër gjithsesi që menaxhimit detektiv si siguri private do ti mundësojë respekt më të madh në shoqëri.

Realisht në të ardhmen mund të presim që prespektiva e menaxhimit detektiv të lëvizë në drejtimet e mëposhtme:

- Zhvillim permanent të veprimtarisë detektive,
- Rritja e kërkesës së shërbimeve nga kompanitë detektive,
- Përmirsimi i rregullativës ligjore në fushën e veprimtarisë detektive, dhe
- Partneritet të barabart me sektorin shtetëror.

3. MENAXHIMI DETEKTIV ME VEPRAT PENALE

Menaxhimi detektiv paraqet përmbledhjen e masave dhe mjeteve operativo-teknike dhe taktike të ndërmarra nga detektivi me qëllim të zbulimit dhe provimit (fakte dhe prova) të veprës penale të kryer. Cdo vepër penale e kryer ka specifikat e saj për çka nuk mund të flasim për ndërmarrje të masave dhe veprimeve të unifikuara nga ana e detektivit për zbulimin e veprave penale. E përbashkët e veprave penale është vetëm përshkrimi i tyre në kodin penal. Vetë kryerja e veprës penale paraqet veprime të kundërligjshme të ndërmarra nga kryerësi i veprës penale gjegjësisht çdo kryerës ka modus operandi të kryerjes.

E përbashkët në kryerjen e hetimit gjatë menaxhimit detektiv është përgatitja e planit për punë.

Plani për punë paraqet udhëzues themelor për kryerje hetimi me sukses e cila në fund duhet të japë rezultate me vetë zbulimin e kryerësit të veprës penale. Në thelb plani duhet të jetë gjithpërfshirës me propozim real të masave dhe mjeteve operative, trajtim të dyshimeve për vepër të kryer penale në mënyrë reale (mjetet e kryerjes së vepres penale, koha e kryerjes,

motivët e kryerjes dhe të gjitha rrethanat tjera të cilat janë të rëndësishme për zbulimin e kryerësit të veprës penale) si dhe kryerësin e mundshëm të veprës penale.

Pas pranimit të paraqitjes për një veprë penale të kryer, detektivi është i detyruar që të studiojë të gjitha informacionet që ka në dispozicion në lidhje me atë veprë penale. Pas studimit të informacioneve të pranuar është e nevojshme që të fillojë me përgatitjen e planit operativ gjegjësisht duhet të përpunojë të gjitha verzionet për atë veprë penale me qëllim që tu përgjigjet të gjitha 9 pyetjeve të arta të kriminalistikës. Plani fillestar i përgatitur assesi nuk duhet të duket si i pandryshueshëm dhe statik por si një kategori e ndryshueshme dhe dinamike. Kjo ndodh për arsye se me fillimi e mbledhjes së të dhënave lidhur me veprën e kryer penale (faktet verbale dhe materiale) do të paraqiten të dhëna të cilat ndoshta nuk do të jenë identike me verzionet e parashikuara në planin fillestar dhe për këtë arsye plani fillestar i përgatitur duhet që të pësojë ndryshime.

Ndërmarja e masave dhe veprimeve operative duhet të vërtetohet me saktësi si një detyrë konkrete e dhënë, me anë të së cilës autorizohet detektivi përkatës, dhe secila detyrë duhet të ketë afat të caktuar për kryerjen e saj.

Verzionet paraprake janë të përgjithshme, me mbledhjen e të dhënave nga ana e detektivit, verzionet gradualisht konkretizohen, gjegjësisht arrijmë deri te eliminimi i verzioneve të bëra paraprakisht.

Cdo plan operativ duhet të fillojë me përcaktimin e personit përgjegjës, si dhe të gjithë detektivët tjerë të përfshirë në plan. Kryerja e planit operativ paraqet një punë operative. Nëse vetëm njëra lidhëse e zinxhirit në planin operativ nuk funksionon siç duhet, sukseesi për zbulimin dhe vërtetimin e veprës penale zvogëlohet.

Gjithmonë koha nga kryerja e veprës penale deri në zbulimin e saj është në anën e kryerësit. Megjithatë duhet të kihet parasysh që të mos shpejtohet me ndërmarrjen e masave operative, pasi që veprimet e përshpejuara mund të sjellin deri te pasojat e padëshirueshme gjegjësisht deri të kahëzimi i hetimit detektiv në drejtim të gabuar i cili në fund nuk do të japë rezultatet e dëshiruara.

Në planin operativ, përveç potencialit kadrovik i cili merr pjesë në kryerjen e hetimit, duhet të parashikohen mjetet e nevojshme materiale teknike që janë të nevojshme gjatë aplikimit të hetimit detektiv. Pa posedimin e mjeteve materiale teknike të nevojshme gjatë kryerjes së hetimit, i njëjti nuk mund të ketë sukses. Mosrespektimi i afateve mund të sjellë deri te shkatërrimi i pjesshëm ose i plotë i gjurmëve materiale të cilat rrjedhin nga vepra penale, ikja e kryerësit të v.p, fshehjen e lëndëve të cilat rrjedhin nga v.p si përfitime material, krimin e alibisë nga ana e kryerësit etj.

Nëse ka nevojë, mvarësisht nga vepra penale e kryer përveç planit të përgjithshëm mund të përgatiten edhe plane të konkretizuara, gjë që mvaret nga situatat e krijuara. Prandaj është e nevojshme që në planin e përgjithshëm të parashikohen më shumë verzione dhe me eliminimin e tyre të arrihet deri te verzioni i vërtetë i cili do të përgjigjet në 9 pyetjet e arta të kriminalistikës:

1. Cfarë ka ndodhur?
2. Kush është kryerës i veprës penale?
3. Kur është kryer vepra?
4. Ku është kryer vepra penale?
5. Si është kryer v.p?
6. Me çfarë është kryer v.p?
7. Me kë e ka kryer kryerësi v.p?
8. Përse është kryer v.p (motivi)?
9. Kë ose çfarë ka sulmuar kryerësi i v.p?

Vendosja e një ose një numri më të vogël të verzioneve nuk ka perspektivë, gjegjësisht arrihet deri në një situatë të bllokimit të plotë të zbulimit të kryerësit të veprës penale.

Përgatitja e një plani kualitativ mundëson zbulim të shpejtë dhe efikas të kryerësit të veprës penale. Mospasja e një plani, i referohet një pune spontane e cila jep shanse minimale për zbulim të suksesshëm të kryerësit të veprës penale.

Pas zbulimit të kryerësit të veprës penale është e detyrueshme që të bëhet një analizë e planit sipas të cilit veprohej për zbardhjen e rastit. Analiza para së gjithash është e nevojshme që të shikohen të gjitha aspektet pozitive dhe negative të planit sipas të cilit veprohej gjatë zbulimit të kryerësit të veprës penale. I suksesshëm është vetëm ai plan sipas të cilit janë ndërmarrë masat dhe veprimet e planifikuara, kryerësi i v.p është zbuluar, u është përgjigjur të nëntë pyetjeve të arta të kriminalistikës ndërsa padia penale është përpunuar.

Duhet të theksojmë se në disa vepra penale, ku ndërmarrja e masave operative-taktike dhe teknike është e patjetërsueshme për shkak të shpejtësisë, disa masa dhe veprime ndërmerren edhe para përgatitjes së planit operativ, ato masa dhe veprime të ndërmarra me vetë përpilimin e planit inkorporohen në të duke theksuar se ata masa dhe veprime janë ndërmarrë më.

4. PERFUNDIME DHE REKOMANDIME

4.1 Perfundime

Mendojmë se menaxhimi detektiv i veprave penale nuk është i përcaktuar sic duhet me ligj dhe nuk ka ndonjë theks të vecantë as në Kodin Penaltë Republikës së Maqedonise, por as edhe në Kodet Penale të shteteve të tjera Ballkanike pasi që i është dhënë një përparësi e madhe menaxhimit të situatave kriminale nga ana e policisë dhe organeve tjera shtetërore. Nga ana tjetër nuk u jepet mundësi agjensioneve private detektive që në mënyrë private t,i ndjekin gjurmët e kryerësve të veprave kriminale dhe zbulimin e zbardhjen e tyre sic ndodh në vendet e zhvilluara.

Formulimet ligjore nuk janë bërë në mënyrëne përshtatshme dhe në harmonizim me ligjet e shteteve të zhvilluara të Unionit European dhe SHBA-së.

4.2 Rekomandim

Rekomandojmë harmonizim të ligjeve me ato të vendeve Perëndimore me qëllim të dhënies së mundësive të hapjes së këtyre agjensioneve për detektivë privat me qëllim të ardhjes në ndihmë të institucioneve përkatëse për zbulimin e krimit dhe mbledhjen e informacioneve në lidhje me kryerësit e veprave penale.

Kjo gjë duhet të bëhet në mënyrë që të kushtëzohen edhe hapjet e këtyre agjensioneve duke u kërkuar që të kenë së paku dy ekspertë në fushen kriminalistike dhe penale, por edhe me anë të testimi nga një agjension i vecantë shtetëror në suaza të Ministrisë për Punë të Brendshme.

Literatura e shfrytezuar:

Lajiq O, 2004: Pozita dhe roli i policisë në procedurën para penale ose pas penale, Bezbednost, nr.1. Beograd

Hysi. V. Hyrje ne kriminologji dhe Penologji, Tirane, 2000.

Vodinelic. V. Kriminalistika, Zagreb, 1990.

Halili. R. Kriminlogjia, Prishtine, 2005.

Krapac D, 1982: Provat e drejtpërdrejta dhe të tërthorta në procedurën penale, Zagreb.

Milosheviq, n Milojeviq S, 2001: Bazat e metodologjise së shkencës së sigurisë, Beograd.

Krstiq O, 2003: Prognozimi i kriminalitetit, Beograd

Angeleski M. 2005 Kriminalistika operative, Shkup.

Kodi penal i Republikës së Maqedonisë, 1996, Shkup

Ligji per Polici

Evidenca operative e arkivit të MPB të RM